

ARVIOINTIKERTOMUS 2018

UURAISTEN KUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Sisällysluettelo

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TILINTARKASTAJA.....	2
2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TYÖSKENTELY	3
3. EDELLINEN ARVIOINTIKERTOMUS.....	4
3.1. Uuraisten kunnan taloudellinen tilanne.....	4
3.2. Uuraisten kunnan tunnusluvut kriisikuntakriteerien valossa.....	6
3.3. Keltaiset valot	6
3.4. Toiminnallinen arvio.....	9
4. INVESTOINNIT.....	10
5. YHTEENVETO	10

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TILINTARKASTAJA

Vuosi 2018 oli tämän tarkastuslautakunnan ensimmäinen täysi toimintavuosi. Lautakunnan kokoonpanossa ei tapahtunut muutoksia vuoden aikana.

Vuoden aikana lautakunta piti 9 kokousta.

Lautakunnan sihteerinä toimi edelleen asianhallinta- ja palvelusihteerinä Irja Penttinen.

Tilintarkastajana toimi alkuvuoden JHTT Erja Laaksonen. Elokuussa tarkastusyhteisö BDO nimesi vastuulliseksi tarkastajaksi JHT, HT Tuomas Mettomäen.

2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TYÖSKENTELY

Alkuvuoden tutustumiskohteenamme olivat Kyynämöisten ja Höytiän koulut. Tarkastuskäynnillämme totesimme koulujen toimivan niin tilojen kuin henkilöstöresurssiensaakin osalta ääri rajoilla. Höytiällä tilaongelma on ratkaistu niin, että esikoulu järjestetään Jokihaarassa kunnan Kiinteistöosakeyhtiö Oikarinmäen tiloissa ja koululla järjestetään opetus luokille 1 – 4.

Kyynämöisillä tila-ahtautta purettiin rakentamalla liikuntasali Kiepin aulatilaan yksi uusi työtila ja tyttöjen ja poikien pukuhuoneet.

Sidonnaisuusrekisterin ylläpidosta huolehti edelleen lautakuntamme sihteeri. Rekisteri annettiin valtuustolle tiedoksi.

Syksyllä tarkastuslautakunta järjesti tarjouskilpailun Uuraisten kunnan ja sen konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden tilintarkastuksesta vuosille 2019 – 2021. Tarjouksia tuli määräaikaan mennessä vain yksi ja kunnanvaltuusto hyväksyi tilintarkastusyhteisöksi BDO Audiator Oy:n. Yhtiö nimesi vastuulliseksi tarkastajaksi JHT, HT Tuomas Mettomäen.

Yksi kunnan vahvasti kasvava alue on varhaiskasvatus. Tarkastuslautakunta kuuli varhaiskasvatusjohtajalta selvityksen tämänhetkisestä tilanteesta. Jos varhaiskasvatusoikeuden piiriin kuuluvien käyttäjien määrä nousee huomattavasti nykyisestä noin 50 prosentista, joutuu kunta panostamaan niin tiloihin kuin henkilökuntaankin.

Kunnanjohtaja Juha Valkama antoi vuoden lopulla lautakunnalle ajankohtaiskatsauksensa. Merkittävin keskustelu käytiin Uuraisten Valokuituverkot Oy:n tilanteesta.

Tässä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta vertaa Uuraisten kunnan taloustilannetta muutaman samantyyppisen kunnan talouteen. Tarkastelemme kuntakonsernin taloutta myös kriisikuntakriteereihin vertailemalla.

3. EDELLINEN ARVIOINTIKERTOMUS

Vuoden 2017 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunnan huolenaiheina olivat Uuraisten Valokuituverkot Oy:n toiminta ja kouluikäisten hyvinvointi.

Lautakunnan saaman selvityksen mukaan koulujen työilmapiiri on kunnossa sekä oppilaiden että opettajien osalta. Perhetyöhön on panostettu lisäresursseja, kuitenkin lastensuojelun tukitoimissa on jouduttu turvautumaan ostopalveluihin. Kohdistuvatko perhetyön lisäresurssit oikein?

Kunnanvaltuusto päätti toukokuussa merkitä lisää osakepääomaa Uuraisten Valokuituverkot Osakeyhtiöstä. Päätöksestä valitettiin Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen, joka asetti toimeenpanokiellon. Lopullista päätöstä ei ole vielä hallinto-oikeudesta tullut. Uuraisten Valokuituverkot Oy:n taloustilanne pysyi koko viime vuoden haastavana. Yhtiön lainojen takaus on kunnalle suuri riski.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että kunnanhallitus pyysi arviointikertomuksen huomioista lausunnot hallintokunnilta. Tarkastuslautakunta edellyttää, että se saa tiedot hallintokuntien toimenpiteistä.

3.1. Uuraisten kunnan taloudellinen tilanne

Vuoden 2018 talousarvion verotuloarvio alittui noin 84 000 eurolla. Suurin pudotus tapahtui yhteisöverokertymässä, 66 771 euroa. Kiinteistöverokertymä oli lähes talousarviossa ennakoitun suuruinen.

Valtionosuuksia maksettiin Uuraisten kunnalle 10 358 euroa vähemmän kuin talousarviossa ennakoitiin.

Viime vuoden tilinpäätöksen alijäämäksi tuli noin 1,6 miljoonaa euroa. Vuoteen 2017 verrattuna myyntituotot pienenevät 347 000 eurolla, henkilöstökulut kasvoivat 379 000 euroa ja rahoitustuotot alenivat 172 000 euroa. Vuosikate oli 364 544 euroa miinuksella. Poistot olivat 1 281 820 euroa, kasvua vuodesta 2017 170 800 euroa.

Edellä mainittuihin negatiivisiin muutoksiin on tartuttu. Kunnanhallitus on nimennyt taloustyöryhmän jonka tehtävänä on lautakuntien kautta esittää kunnanvaltuustolle taloutta korjaavia päätöksiä.

Kunnan työntekijöiden määrä lisääntyi vuoden aikana 11 henkilöä. Näin suuri kasvu ei ole taloudellisesti mahdollista joka vuosi.

Taulukosta 1. ilmenee Uuraisten ja muutaman muun verrokkikunnan tulojen ja menojen, lainamäärän ja asukasluvun kehitykset kolmen vuoden aikana.

Taulukko 1. Tunnusluvut euroa / asukas

Toimintakate on toimintatuottojen ja – kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

		toimintakate	verotulot	valtionosuudet	tulot		asukasluku
					yht.	lainat/as	
Uurainen	2016	-5075	2814	2579	5393	3308	3717
	2017	-5044	2919	2454	5373	3863	3748
	2018	-5306	2820	2400	5220	3996	3779
Toivakka	2016	-5505	3167	2668	5835	2463	2434
	2017	-5052	3252	2528	5780	2909	2384
	2018	-5672	3273	2474	5747	3087	2403
Petäjävesi	2016	-5846	3189	2755	5944	2119	3978
	2017	-5837	3268	2710	5978	2184	3920
	2018	-5850	3336	2664	6000	2410	3888
Vesilahti	2016	-4960	3707	1909	5616	3118	4462
	2017	-5105	3757	1740	5497	3115	4460
	2018	-5469	3692	1718	5410	3228	4396
Pyhäjoki	2016	-6157	3235	3194	6429	2931	3187
	2017	-6299	3253	3247	6500	3213	3189
	2018	-6434	3479	3196	6675	3338	3146
Pielavesi	2016	-6720	2732	4171	6903	3661	4697
	2017	-6732	2780	4327	7107	3665	4624
	2018	-6975	2938	4435	7373	3558	4497

3.2. Uuraisten kunnan tunnusluvut kriisikuntakriteerien valossa

Uuraisten kunnan ja kuntakonsernin talousluvut heikkenivät vuonna 2018 merkittävästi.

Maaliskuun 2019 alussa ovat tulleet voimaan koko kuntakuntakonsernia koskevat uudet kriisikuntakriteerit, joiden perusteella kunnassa voidaan käynnistää arviointimenettely.

Kriteereistä Uuraisilla täyttyivät vuonna 2018 kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhdeluku. Myös konsernin laskennallinen lainanhoitokate alitti raja-arvon. (Merkitty punaisella taulukossa.)

Arviointimenettely voidaan jatkossa käynnistää:

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa. *(ei muutosta nykyiseen)*
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa *(ei muutosta nykyiseen)*

TAI

- jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet kaikki seuraavat raja-arvot
1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia *(nykyisin konsernin negatiivinen vuosikate)*;
 2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti *(nykyisin 1 prosenttiyksikkö)*;
 3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla *(nykyisin tunnusluvussa ainoastaan konsernin lainamäärä)*;
 4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 *(nykyisin tunnuslukuna: suhteellinen velkaantuneisuus vähintään 50 %)*.

3.3. Keltaiset valot

Kuntalaissa määritellään edelleen tunnuslukujen raja-arvot, jotka kuvaavat kunnan erityisen vaikeaa taloudellista asemaa. Kuntien olisi tarpeen tunnistaa myös tilanteet, joissa kunta on lähellä raja-arvon täyttymistä. Hallituksen esityksessä on esitetty myös väljemmät raja-arvot (ns. keltaiset valot), jotka eivät vielä johda

arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta joiden täytyessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomioita taloutensa kehitykseen ja analysointiin.

- Konsernin kertynyt alijäämä vähintään 500 €/as
- Konsernin vuosikate % poistoista alle 100
- Tuloveroprosentti 1,5 % -yks. yli keskimääräisen
- Konsernin lainat ja vastuut 25 % yli keskimääräisen
- Konsernin laskennallinen lainanhoitokate alle 1,0

Arviointimenettelyä ei voida käynnistää yllä mainittujen raja-arvojen (keltaiset valot) täytyessä.

Tarkastuslautakunnan mielestä Uraisilla tulee nyt tehdä riittävästi ja riittäviä toimenpiteitä, jotta edellä kuvatut ”keltaiset valot” eivät pala eikä tulevana vuosina ole myöskään uhkaa joutua arviointimenettelyyn.

Taulukossa 2. esitetään kuuden kunnan konsernilukuja.

Taulukko 2.

Petäjavesi		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		31,62	32,09	31,75
vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	85,38	100,54	80,72
vuosikate eur/as		0,38	0,43	0,35
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	43,42	40,65	38,4
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi 1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000	70,94	73,89	81,97
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	2309	2175	2111
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	4947	5201	5758
investointien tulo-rahoitus %	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	44,78	63,13	33,19
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	0,82	0,45	0,77
Toivakka		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		31,11	34,55	30,69
vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	119,2	111,67	59,83
vuosikate eur/as		481,66	789,41	487,01
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	42,95	39,71	33,99
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi 1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000	53,9	61,97	70,73
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	1192	1294	661
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	3342	4039	4475
investointien tulo-rahoitus %	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	31	63	34
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	1,02	1,84	1,07
Pielavesi		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		37,7	38,5	38,2
vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	95	155	102
vuosikate eur/as		465	826	102
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	34,9	36,4	39,3
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi 1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000	60	58,1	57,9
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	-418	-237	-243
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	5590	5699	5654
investointien tulo-rahoitus %	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	21,7	173,3	152,6
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	0,9	1,6	1,5
Vesilahti		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		30,5	28,8	28,5
vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	179,1	125,7	7,9
vuosikate eur/as		722	519	32
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	34,5	35,3	29,8
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi 1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000	60,7	62,4	68,4
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	559	635	237
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	3585	3418	3693
investointien tulo-rahoitus %	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	-46	-9,8	93,5
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	1,6	1,3	0,1
Pyhäjoki		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		50,6	50,7	50,2

vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	136,6	161,5	45
vuosikate eur/as		667,3	883,5	517,3
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	44,9	44,4	41,1
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi	61,1	65,3	67,5
	1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000			
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	4503	4904	4308
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	6246	5789	7095
investointien tulorahoitus	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	42,8	38,5	46,4
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	2,1	4,8	1,2
Uurainen		2016	2017	2018
toimintatuotot/toimintakulut %		29,3	31,1	28,1
vuosikate/poistot %	kahtena vuonna < 80 %	118,5	106,1	9,7
vuosikate eur/as		543	599	49
omavaraisuusaste	hyvä taso 70 %	39,63	37,63	33,49
suht. velkaantuneisuus	mitä pienempi, sitä parempi	82,89	90,94	100,51
	1. vuotena < 500, 2.vuotena < 1000			
kertynyt ylijäämä/as	eur/as	4930	5061	3348
kons. lainat/as	kahtena vuotena 50 % yli keskimäär.	5397	6031	6467
investointien tulorahoitus %	jos alle 100, tarvitaan lainaa tms.	64,6	45,3	6,4
lainanhoitokate	kahtena vuotena < 0,8	0,8	0,8	0,1

3.4. Toiminnallinen arvio

Käyttötalouspuolen tilinpäätöstä tarkasteltaessa voidaan todeta, että hallintokunnat pysyivät annetuissa taloudellisissa raameissa kohtuullisen hyvin. Merkittäviä poikkeuksia olivat erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon noin 291 000 euron ylitys sekä sosiaalityön ostopalvelujen arviota suurempi käyttäminen. Tarkastuslautakunnan mielestä tilivelvollisten viranhaltijoiden tulee tarkemmin valvoa ostopalveluiden käyttöä.

Terveydenhuollon asiakastyytyvää mittaava NPS-luku oli Uuraisilla 95 vuonna 2018, kun se vuotta aiemmin oli ollut 87. Vastaavat luvut koko Jytessä olivat 71 vuonna 2016 ja seuraavana vuonna 74.

Merkittävä talousarviomäärärahan ylitys tapahtui varhaiskasvatuksessa. Syinä tähän olivat viime vuonnakin ennakoitua suurempi sijaisten tarve eri hoitoyksiköissä ja yksityisen varhaiskasvatuksen palveluseteleihin varatun määrärahan riittämättömyys. Vuorohoidon, kuten 24/7-hoidon tarpeen kasvu, on osaltaan lisännyt kustannuksia.

Kunnan vesihuoltolaitoksella toimintatuotot ylittivät ja toimintakulut alittivat talousarvion luvut, joten nettotulos oli noin 114 000 euroa ennakoitua parempi, mutta kuitenkin vesilaitoksen tulot eivät vielä riitä laitoksen menoihin. Suunta on kuitenkin selvästi kohti taloudellisesti tasapainoisempaa toimintaa.

Toimintakertomuksesta ilmenee, että vuoden 2018 syksyllä oppilasmäärä kunnan kouluissa oli peräti 30 oppilasta suurempi kuin edellisenä vuotena. Tämä osaltaan selittää perusopetuksen määrärahaylityksen, joka oli 72 400 euroa.

Opetushenkilöstö on yhtä poikkeusta lukuun ottamatta muodollisesti pätevää.

Kuntalaki edellyttää, että kunnan toimintakertomuksessa annetaan tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Tähän asiaan on viime vuoden toimintakertomuksessa tehty merkittävä parannus aikaisempiin vuosiin verrattuna. Jokaisen hallintokunnan ja toimialueen kohdalle on merkitty tilivelvollinen viranhaltija ja aukikirjoitettu tilikauden merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät. Tarkastuslautakunta kiittää näistä tilinpäätökseen tehdyistä parannuksista.

4. INVESTOINNIT

Investoinneissa merkittävin asia oli kevyenliikenteen väylien rakentaminen Häkintien, Jyväskylätien ja Multiantien varsille. Tämä parantaa oleellisesti liikenneturvallisuutta kirkonkylän alueella.

5. HENKILÖSTÖTILINPÄÄTÖS

Tarkastuslautakunta näkee myönteisenä erillisen henkilöstötilinpäätöksen laatimisen. Lautakunta esittää, että seuraavassa henkilöstötilinpäätöksessä avataan hallintokunnittain sairauspoissaolojen laatua ja kestoja sekä koulutuksen kohdistumista ja sisältöä.

6. YHTEENVETO

Kunnan talous sukelsi vuonna 2018 ja edellä olemme avanneet syitä taloudelliseen alamäkeen. Uuraisilla on syytä seurata tiukasti tämän vuoden talousarvion toteutumista ja käyttötalousmenot on saatava pysymään valtuuston hyväksymän talousarvion raameissa.

Myönteiset

- Väestökehitys
- Uurainen 150 vuotta -juhlavuoden monet tapahtumat
- Leinikin puiston rakentaminen
- Työttömyysasteen lasku
- Riskien ja epävarmuustekijöiden kirjaaminen
- Terveystalouden korkea asiakastyytyväisyys
- Erillinen henkilöstötilinpäätös

Huolenaiheet

- Uuraisten kunnan takausvastuu Uuraisten Valokuituverkot Oy:ssä
- Sairauspoissaolojen jatkuva kasvu
- Tulojen ja menojen epätasapaino
- Lainamäärän jatkuva kasvu
- Perhetyön resurssien kohdentaminen

Tarkastuslautakunta esittää, että vuoden 2018 tilinpäätös voidaan vahvistaa ja vastuuvapaus myöntää tilintarkastajan lausunnon mukaisesti.

Uurainen 9.5.2019

Arto Veijonen

Jari Muhonen

Pirjo Käpylä

Satu Nieminen

Jari Flyktman